

Finansdepartementet

Remiss - Europeiska kommissionens förslag till ett nytt genomföranderamverk

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av en utgiftsspårings- och prestationsram för budgeten samt andra övergripande regler för unionens program och verksamheter.

Region Jönköpings län välkomnar möjligheten att lämna synpunkter på förslaget och ställer sig positiv till ambitionen att förbättra koordineringen mellan olika fonder samt förslag som kan leda till förenklingar i regelverk och minska den administrativa bördan, inte minst för stödmottagare.

Samtidigt är Region Jönköpings län kritisk till delar i förslaget och ser med oro att förslaget innebär en alltför centralstyrd prestationsram och en förskjutning av ansvar från regional till nationell nivå för fonder med delad förvaltning. En sådan centralisering riskerar att minska utrymmet för långsiktiga regionala utvecklingsinitiativ som bidrar till nationella och europeiska mål.

Synpunkter på förslaget

Region Jönköpings län (RJL) välkomnar möjligheten att lämna synpunkter på EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av en utgiftsspårings- och prestationsram för budgeten samt andra övergripande regler för unionens program och verksamheter. RJL ställer sig positiv till ambitionen att förbättra koordineringen mellan olika fonder samt initiativ som kan förenkla regelverk och minska den administrativa bördan, särskilt för stödmottagare. Samtidigt är RJL kritisk till delar av förslaget och ser att det innebär en centralisering och att den regionala nivåns roll i flernivåstyret minskar.

Övergripande synpunkter - risker med centralisering och behov av regionalt inflytande

Möjligheten att genomföra insatser på regional och lokal nivå med stöd från EU:s strukturfonder har stor betydelse för Jönköpings läns utveckling, särskilt för att bygga gemensamma strukturer, kraftsamla kring utmaningar, utveckla styrkor och skapa interregional samverkan både nationellt och internationellt. RJL understryker vikten av EU:s närhetsprincip – ett effektivt genomförande kräver lokal och regional närvaro, kunskap och erfarenhet. Detta kan inte uppnås om ansvaret koncentreras till nationella myndigheter utan regionala utgångspunkter.

RJL ser med oro på att förslaget innebär en förskjutning av ansvar från regional till nationell nivå för fonder med delad förvaltning. En sådan centralisering riskerar att minska utrymmet för långsiktiga regionala utvecklingsinitiativ som bidrar till nationella och europeiska mål. RJL understryker vikten av att den nationella nivån arbetar enligt partnerskapsprincipen och att partnerskap tillsätts på nivåer som möjliggör reellt inflytande från regionala aktörer. RJL förordar NUTS2-nivå.

Fortsatt möjlighet till subsidiära satsningar på territoriell nivå är avgörande. Insatser ska kunna genomföras på olika geografiska nivåer i linje med subsidiaritetsprincipen, vilket stärker argumentet för ett brett regionalt deltagande i planering och genomförande. Sammanhållningspolitikens huvudmål, att minska regionala och territoriella skillnader, behöver även fortsättningsvis mätas på regional nivå.

Eftersom kommuner och regioner står för merparten av den medfinansiering som krävs för EU:s stödandel är det avgörande att EU-medlen för regionala och lokala insatser inte reduceras. En minskning skulle direkt påverka möjligheten till nationell medfinansiering och riskera att försvaga den uppväxlingseffekt som EU-medlen genererar.

Prestationsbaserad modell – risker och konsekvenser

Förslaget om en prestationsbaserad förvaltnings- och utbetalningsmodell väcker frågor om hur modellen ska utformas på nationell nivå. Risken finns att en prestationsbaserad EU-modell inte blir kompatibel med det svenska systemet för nationell medfinansiering, som i huvudsak är kostnadsbaserat. Att hantera två parallella regelverk med olika logik riskerar att skapa administrativ börda och rättslig osäkerhet.

RJL ser positivt på initiativ för att harmonisera och rationalisera rapporteringen inom fonder med delad förvaltning, under förutsättning att förenklingarna är reella för aktörer på lokal och regional nivå.

Det prestationsbaserade ramverket behöver kunna anpassas efter respektive fonds och programs inriktning.

Förslaget att ersätta halvtidsutvärderingen med en förenklad genomföranderapport kan medföra effektiviseringar, men riskerar också att försvaga det regionala inflytandet och möjligheten att justera program under genomförandet. Detta stärker behovet av partnerskap på NUTS2-nivå och av mekanismer för kontinuerlig regional återkoppling. Det regionala utvecklingsarbetet skapar effekter på lång sikt. Det som beskrivs i ramverket har tydligt fokus på indikatorer och det är svårt att se när och var effekter ska mätas. En utebliven halvtidsutvärdering förstärker ytterligare svårigheten att se när i processen effekterna kommer att synliggöras.

RJL delar inte uppfattningen att ett genomförande baserat på förutbestämda mål automatiskt leder till bättre samordning och effektivitet. Istället bör hanteringen av EU-medel bygga på hur väl flernivåstyrning och samverkan mellan nationella myndigheter och regioner fungerar. Det är avgörande att den ekonomiska risken inte förskjuts till projektägare på regional och lokal nivå. Om mindre aktörer förväntas bära risken vid utebliven måluppfyllelse finns en risk att de avstår från att delta, vilket kan minska mångfalden av aktörer och försvaga genomförandet. En prestationsbaserad modell riskerar dessutom att premiera projekt med säkra och förutsägbara resultat framför mer innovativa och utforskande initiativ, vilket kan hämma nytänkande och långsiktig effekt.

RJL ser gärna att nuvarande N+3 regeln kvarstår med hänsyn till att program med samverkanskaraktär riskerar problem i förhållande till vanliga tidsramar för projektstart och rekvisering.

Indikatorer och interventionstyper – behov av flexibilitet

Avsaknaden av regionalt anpassade indikatorer riskerar att minska antalet initiativ för långsiktig regional utveckling och att sådana insatser prioriteras ned till förmån för bredare nationella målsättningar som inte alltid speglar regionala behov. De föreslagna interventionstyperna och indikatorerna riskerar att missa den regionala kontexten och därmed leda till felriktad styrning. Indikatorerna måste därför utformas med flexibilitet så att prestationer och resultat kan bedömas utifrån en platsbaserad kontext. Tidigare programperioder har visat att kopplingen till regionala utvecklingsstrategier är avgörande för att EU-medlen ska bidra till långsiktig hållbar utveckling. Samtidigt får prestationsramverket inte innebära att indikatorerna blir målen i sig, eftersom detta riskerar att styra genomförandet mot kortsiktiga kvantitativa resultat snarare än långsiktiga effekter och samhällsomvandling. Nya typer av indikatorer ställer dessutom höga krav på tydliga regelverk för mätmetoder och datakvalitet. Förslaget saknar indikatorer som speglar resultat på regional nivå, vilket försvårar möjligheten att visa mervärdet av insatserna lokalt. Effekterna av investeringarna uppstår ofta först på längre sikt och inte alltid i direkt anslutning till projekten, vilket bör beaktas i uppföljningen.

Miljö- och klimatmål

När det gäller öronmärkningen till miljö och klimat är det viktigt att den kopplas till olika interventionstyper och inte låses till specifika mål. Erfarenheter från innevarande programperiod visar att alltför snäva öronmärkningar kan skapa inlåsnings effekter och försena utbetalningar. Miljö- och klimatmålen behöver formuleras brett och mätas utifrån interventioner snarare än att man avsätter en specifik procentsats av totalbudget i riktade gröna mål.

Tommie Ekered
1:e vice ordförande Regionstyrelsen